

Komunikat Jury konkursu

„Rok 1989: koniec, przełom, początek...?”

Temat trzynastej edycji konkursu w programie „Historia Bliska”, adresowanym do młodzieży szkół średnich i gimnazjów, brzmiał: „Rok 1989: koniec, przełom, początek...?” i został ogłoszony przez Ośrodek KARTA w czerwcu 2008. Konkurs finansują: Fundacja Wspomagania Wsi, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności oraz Fundacja Bankowa im. Kronenberga.

Na konkurs nadesłano 144 prace (74 zespołowe i 70 indywidualnych), autorstwa 297 uczniów (z których, tradycyjnie już, znaczną większość — 73% — stanowią dziewczęta) z 88 szkół, z 60 miejscowości całej Polski; aż 30 prac przygotowano w szkołach uczestniczących w konkursie po raz pierwszy. W tym roku najwięcej prac nadesłano z trzech województw: wielkopolskiego, śląskiego i dolnośląskiego — ich udział sięga 45%; tylko 11% wszystkich prac pochodzi z wielkich aglomeracji. Uczniom towarzyszyło 114 opiekunów, przeważnie nauczycieli historii.

Zadaniem konkursowym było zbadanie, w jaki sposób rok 1989 (traktowany dosłownie i symbolicznie) zapisał się zarówno w pamięci lokalnych społeczności, jak i pojedynczych ludzi. Było to zadanie o tyle trudne, że uczniowie stanęli wobec historii dla nich odległej, a dla pozostałych generacji bardzo żywej, o której szkoła zwykle nie uczy. Poznają ją często z kontrowersyjnych komentarzy, pełnych emocji ocen bądź kłótni naznaczonych polityką, zwłaszcza ostatniego okresu. Tym większa ich zasługa, że wysłuchali głosów wielu świadków historii, podejmowali trud spojrzenia na wydarzenia z różnych perspektyw, odważyli się zmierzyć z historią bezpośrednio dotyczącą (czasem boleśnie) ich rodzin, starli się w swych badaniach z obecnym „stanem świadomości i pamięci” tamtego czasu przełomu.

Obraz wydarzeń, jaki wyłania się z pamięci świadków, rzadko miewa barwę nadziei i radości. Jeśli taka się pojawia, to w odniesieniu do krótkiego okresu „karnawału «Solidarności»”, działalności opozycyjnej, organizacji wyborów w 1989 roku czy zaczątków odradzającego się społeczeństwa obywatelskiego, czasem — sukcesów prywatnego biznesu.

W pracach szczególnie często podejmowano problematykę transformacji ustrojowej lat 90., która — głównie w małych miejscowościach, z których nadesłano najwięcej prac — przybierała postać upadku zakładów produkcyjnych, likwidacji pegeerów, rosnącego bezrobocia i pauperyzacji społeczeństwa. Niemniej zaznaczony był tu też powrót społecznej podmiotowości w Polsce odzyskującej niepodległość.

Niestety, nierzadkim błędem popełnianym przez uczestników konkursu był brak krytycznego opracowania, samodzielnej analizy zebranego, niekiedy z wielkim trudem, niezwykle bogatego i cennego materiału źródłowego. Niewiele natomiast nadesłano prac, które powielały obiegową wiedzę zaczerpniętą z opracowań czy stron internetowych.

Wszystkie zgłoszone prace zostały wnikliwie przeanalizowane i ocenione przez dwa niezależne szczeble Jury. W składzie Jury Nominującego znalazło się ośmiu historyków — pracowników i współpracowników Ośrodka KARTA. O ostatecznym przyznaniu nagród zadecydowało Jury Finałowe: Andrzej Chojnowski, Zbigniew Gluza, Jacek Kochanowicz i Jerzy Kochanowski.

Przyznano: 10 nagród I, II i III stopnia (5 zespołowych i 5 indywidualnych); 18 wyróżnień I stopnia (12 zespołowych i 6 indywidualnych), a także 28 wyróżnień II stopnia (13 zespołowych i 15 indywidualnych) — w postaci książek wysyłanych pocztą.

Łącznie nominowano 56 prac 106 autorów. Przyznano również 6 nagród pieniężnych dla opiekunów prac, a także wyróżnienia honorowe (dyplomy i książki) dla opiekunów wszystkich prac nagrodzonych i wyróżnionych.

Ze względu na małą liczbę zgłoszeń dokumentacji fotograficznej etapu powstawania prac, jury podjęło decyzję o nieprzyznawaniu specjalnych nagród w tej kategorii, a jedynie postanowiło o przesłaniu autorom upominków książkowych.

Jury przyznało następujące nagrody i wyróżnienia:

Nagrody I

indywidualne (2600 zł)

Marta Paczkowska z Gimnazjum nr 16 w Zespole Szkół Ogólnokształcących (ZSO) nr 7 w Szczecinie za film „...lepszą niż była, nie taka, jaką wymarzyliśmy” — rozmowy z wieloma znaczącymi świadkami wydarzeń z różnych stron „politycznej barykady” o roli Szczecina w przemianach 1989 roku (opiekun Małgorzata Prokop — matka)

Agata Szepe z II Liceum Ogólnokształcącego (LO) im. W. Wróblewskiego w ZSO nr 3 w Gliwicach za opowieść o wpływie przemian 1989 roku na życie mniejszości niemieckiej w Gliwicach-Ostropie w wymiarze politycznym, ekonomicznym, kulturalnym, religijnym (Marek Trojan)

Nagrody II

zespołowe (2400 zł)

Artur Gajewski, Marcin Podolec z I LO im. M. Kopernika w Jarosławiu za pracę *Basiu, „Solidarność” umarła* — o lokalnych strukturach „Solidarności” i relacjach międzyludzkich przed i po 1989 roku w kontekście stanu wojennego i działań opozycyjnych (Magdalena Sało)

Dominik Kowalski, Paweł Sławski z LO im. Mieszka I w Zawadzkiem za reportaż filmowy pokazujący różnorodność postaw wobec wydarzeń 1989 roku w Polsce i kształtowanie się świadomości ich znaczenia także u współczesnej młodzieży (Arkadiusz Baron)

indywidualna (2000 zł)

Marta Wojciechowska z I LO im. O. Kolberga w Kościanie za pracę *Najtrudniej postawić pierwsze dwa kroki*, opowiadając o życiu codziennym i transformacji przełomu lat 80. i 90. z perspektywy mieszkańców gminy Krzywiń (Janusz Grupiński)

Nagrody III

zespołowe (1800 zł)

Przemysław Deka, Jarosław Wągler z II LO im. Jana III Sobieskiego w Grudziądzu za pracę *Runął mur, runęły kominy* — o przemianach gospodarczych i upadku zakładów przemysłowych w Grudziądzu (Aleksandra Życzyńska, Katarzyna Bartos)

Piotr Drozdowski, Przemysław Jaworowski z VIII LO im. Króla Kazimierza Wielkiego w Białymstoku za pracę *Szturm pałacu zimowego*, opisującą spontaniczną próbę przejęcia budynku partii przez studentów miejscowego uniwersytetu w styczniu 1990 (Piotr Liedke)

Marta Głowacka, Maria Piwońska z II LO im. M. Kopernika w Lesznie za pracę *Historia magistra vitae*, ukazującą przez wywiady z przedstawicielami różnych grup społecznych, bogate spektrum wspomnień i refleksji dotyczących 1989 roku (Robert Robaczyński)

indywidualne (1400 zł)

Magdalena Imańska z Publicznego Gimnazjum im. J. Kochanowskiego w Zwoleniu za pracę *Krótki kurs jazdy na drodze z PRL do III RP (Warszawa–Zwolen–Lublin)* — opartą na rozmowach z członkami rodziny opowieść o przemianach w życiu codziennym po roku 1989 (Cezary Imański — ojciec)

Łukasz Spławski z I LO im. O. Kolberga w Kościanie za pracę *Fabryka*, przedstawiającą refleksje byłych pracowników Swarzędzkiej Fabryki Mebli na temat zmian ustrojowych (politycznych i gospodarczych) po 1989 roku, mających tu postać prywatyzacji zakładu (Janusz Grupiński)

Wyróżnienia I

zespołowe (1000 zł)

Urszula Czarnecka, Ewelina Komuda z Zespołu Szkół Społecznych STO w Białymstoku za pracę *Białostoczcianie wobec przemian gospodarczych doby transformacji ustrojowej 1989. Przyczynek do dziejów kapitalizmu na Podlasiu*, pokazującą z lokalnej perspektywy procesy generalne (Piotr Liedke)

Karolina Flak, Angelika Mazurek z I LO im. M. Kopernika w Jarosławiu za pracę *Nie ma Janosików, na wszystko trzeba zapracować*, będącą socjologiczną próbą ujęcia problemu 1989 roku z perspektywy wielu środowisk (Magdalena Sało)

Żaneta Hiszpańska, Piotr Żukowski z LO w ZSO w Kamiennej Górze za napisaną w stylu zaangażowanego dziennikarstwa pracę *Zabawa w demokrację..., czyli karuzela z burmistrzami i radnymi...*, pokazującą trudności w rodzeniu się samorządności w Kamiennej Górze (Aleksandra Piątkowska)

Ewelina Kędzierska, Anna Krawczyk z Biblioteki Pedagogicznej w Górze za pracę *Rok przełomu? Rok kontynuacji?*, omawiającą znaczenie wielkich wydarzeń z nieodległej historii w społeczności lokalnej (Mirosław Żłobiński — kierownik biblioteki)

Aneta Kondrat, Katarzyna Łapicz z LO im. M. Kopernika w Sokółce za pracę *Wolność, ale jaka?* — o najważniejszych inicjatywach społeczno-politycznych w regionie, które powstały na fali przemian w kraju (Zofia Moździerska)

Marta Missok, Monika Sędzicka z II LO im. W. Broniewskiego w Koszalinie za pracę *Każdy koniec kryje w sobie tajemnicę jakiegoś początku* — o przełomie 1989 roku z perspektywy duchownych katolickich (Lechosław Warzyński)

Sylwia Podkanowicz, Magdalena Marszałek, Mateusz Kolasa, Dorota Roik z Gimnazjum nr 2 im. Kardynała St. Wyszyńskiego w Nowym Targu za film *Wolność*, pokazujący, jak doszło do wydarzeń 1989 roku z perspektywy świadków poprzedniej dekady (Stanisław Mertens)

Teresa Solman, Weronika Ekwińska, Weronika Lisek, Jakub Kaczmarek, Adrianna Łukasik z Gimnazjum nr 44 w Poznaniu i Gimnazjum nr 1 im. Kardynała St. Wyszyńskiego w Luboniu za pracę *Między kluskami a krewetkami — stół Polaka na przełomie lat 80. i 90. XX wieku*, pokazującą wpływ tamtych przemian na życie codzienne (Anita Plumińska-Mieloch, Anna Grabowska)

Iwona Helena Sygutowska, Karolina Sygutowska z LO im. St. Banacha w Żaganiu za reportaż historyczny *Raj utracony? Ostatnie dożynki w PGR Jabłonków* — obraz przemian, jakie dotknęły państwowe gospodarstwa rolne (Rafał Szymczak)

Marta Kustra, Paulina Michna, Justyna Zajęc z II LO im. Konstytucji 3 Maja w Krośnie za pracę *Jak to naprawdę ze Inem było? Wpływ przemian roku 1989 na losy Zakładów Przemysłu Lniarskiego* (Elżbieta Longosz)

Karolina Kupryjaniuk, Urszula Onoszko z VIII LO im. Króla Kazimierza Wielkiego w Białymstoku za pracę *U progu nieznanego. Społeczność prawosławna i białoruska Podlasia wobec transformacji ustrojowej w Polsce w 1989 roku* (Piotr Liedke, Wiesław Choruży)

Gabriela Muzyka, Katarzyna Szaro, Michał Hap, Jakub Mastej z Gimnazjum nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi im. I. Łukasiewicza w ZSM nr 3 w Jaśle za pracę *Dekada lat 80. Wydarzenia roku 1989 i ich następstwa widziane oczyma mieszkańców Jasta i powiatu jasielskiego* (Wiesław Hap)

indywidualne (700 zł)

Daria Anna Domaradzka z II LO im. K.I. Gałczyńskiego w ZSO nr 1 w Olsztynie za pracę *Teraz Polska* — o przemianach 1989 roku w relacjach i opiniach pięciorga mieszkańców Reszla z różnych środowisk i pokoleń (Mariusz Tyl)

Mateusz Gabryel z Gimnazjum nr 24 w ZS nr 7 w Lublinie za pracę *Niezwykły rok 1989 w oczach moich bliskich* — kolaż biografii rodzinnych nas tle historycznych wydarzeń (Mateusz Dąbrowski)

Wojciech Gostomczyk z II LO im. W. Broniewskiego w Koszalinie za pracę *Ja w rok 1989 weszłam z nadzieją, że w Polsce wreszcie się coś zmieni. To nowe miało być lepsze, ale czy się takie naprawdę okazało?* — przekrojowe zobrazowanie mikrokosmosu popegeerowskiej wsi (Lechosław Warzyński)

Agnieszka Niewdana z I LO im. M. Kopernika w Żywcu za pracę *Nie chcemy komuny, nie chcemy i już! Z deszczu pod rynnę, czyli o wielkich nadziejach i brutalnej rzeczywistości* — obraz rozkładu komunizmu na przykładzie wielu żywieckich instytucji (Jan Janik)

Dominika Tabor z Katolickiego Gimnazjum Fundacji „Szkola z charakterem” im. E. Stein w Gliwicach za pracę *Dwie Anny*, opisującą atmosferę przedwyborczej gorączki w lokalnym Komitecie Obywatelskim (Grzegorz Jacek Szyndler)

Justyna Ziemba z II LO im. Konstytucji 3 Maja w Krośnie za pracę *Krosno w okresie transformacji ustrojowej* — szczególnie pokazanie, jak zmieniają się bohaterowie i jak przemiany historyczne odbijają się w nazwach ulic (Elżbieta Longosz)

Wyróżnienia II

zespołowe (książki)

Paulina Sosnowska, Radosław Bielewicz ze Społecznego LO w Żarach za pracę *1989 — rewolucja, ewolucja, stagnacja?* (Piotr Partyka)

Justyna Czajka, Monika Wojtowicz z I LO im. M. Kopernika w Jarosławiu za pracę *Bytu narodu i czas nie zmaże* (Jacek Sało)

Dominika Karwatiuk, Karolina Łągwa, Magda Witowska, Kornelia Kieler, Aleksandra Skrzyńska z II LO w ZS Zawodowych nr 1 we Włodawie za pracę *Postkomunistyczna rzeczywistość przy wschodniej granicy — nad Bugiem we Włodawie* (Mariusz Czuj)

Anna Maria Cykowiak, Marta Cykowiak z Gimnazjum nr 1 im. Kardynała St. Wyszyńskiego w Luboniu za pracę *Kościół katolicki a 1989 rok na przykładzie parafii p.w. św. Maksymiliana w Luboniu* (Anita Plumińska-Mieloch)

Dawid Bączyk, Kinga Frączek, Maria Radziszewska z Gimnazjum nr 1 im. Kardynała St. Wyszyńskiego w Luboniu za pracę *Czwarta władza* (Anita Plumińska-Mieloch)

Weronika Stawińska, Maria Stawińska ze Społecznego Gimnazjum nr 1 im. Świętej Urszuli Ledóchowskiej w Poznaniu za pracę *Ardua prima via est* (Małgorzata Andrzejewska)

Aleksandra Nowińska, Monika Myrcha, Monika Bonat, Martyna Borkowska z IV LO im. Hetmana St. Żółkiewskiego w Siedlcach za pracę *Działacz „Solidarności” kontra homo sovieticus* (Agnieszka Chojcka)

Aleksandra Żebrowska, Zuzanna Staszewska z XI LO im. M. Reja w Warszawie za pracę *Od gry z cenzurą do wolności słowa. Prasa i media przed i po 1989 roku* (Jacek Konik)

Iwona Gicala, Agnieszka Rączka, Gabriela Lechowska, Dominika Wietecha z Gimnazjum nr 4 przy ZS nr 4 w Jaśle za pracę *„Solidarność” i Kościół ziemi jasielskiej w latach przełomu* (Aneta Kowalkowska)

Katarzyna Maślach, Zuzanna Jackowiak z XXVIII LO w ZS Budowlano-Drzewnych im. Bolesława Chrobrego w Poznaniu za pracę *Nareszcie obywatel* (Hanna Czarnolewska-Łankiewicz)

Anna Knap, Dominika Mielniczek z Gimnazjum nr 2 im. płk. pil. St. Skarżyńskiego przy ZSO nr 9 w Krakowie za pracę *1989 — rok uzyskania wolności i początek kłopotu* (Andrzej Jaśkowiec — katecheta)

Martyna Gałach, Mateusz Klonowski, Sebastian Nowak z II LO im. T. Kościuszki w Kaliszu za pracę *Wydział wspomnień — '89* (Wojciech Dyśko)

Anna Kolanowska, Wioletta Kacprzak, Kinga Grochowina, Paulina Targowska, Michał Szymura z Salezjańskiego ZS Publicznych „Don Bosko” w Świętochłowicach za pracę *Wehikuł czasu, czyli nasze wspomnienia* (Aleksandra Stefanik)

indywidualne (książka)

Monika Czapla z Gimnazjum nr 6 im. Polskich Nauczycieli Tajnego Nauczania w Koszalinie za pracę *A mury, runą, runą, runą i pogrzebią stary świat* (Zbigniew Dąbkowski)

Anna Kozłowska z II LO im. T. Kościuszki w Kaliszu za pracę *Niezwykłe wydarzenia z perspektywy zwykłych obywateli* (Wojciech Dyśko)

Patrycja Jasek z LO w ZS im. Jana Wyżykowskiego w Głogowie za pracę *To nie tak miało być* (Leszek Łuka)

Dawid Rażny z VI LO im. A. Mickiewicza w Krakowie za pracę *Zapamiętane na szaro* (Wojciech Rak)

Renata Stelmach z LO w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. A. Mickiewicza w Lubaniu za pracę *Wielka reforma w szkolnictwie po roku 1989* (Grzegorz Wieczorek)

Olga Marcinkowska z II Niepublicznego Gimnazjum w Sosnowcu za pracę *Trzy spojrzenia w jednej sprawie* (Katarzyna Wołoszczuk)

Magdalena Picz z Gimnazjum w Prywatnym ZS w Lesznie za pracę *Duże reformy — duży zysk?* (Robert Robaczyński)

Zuzanna Nowaczyk z Gimnazjum nr 1 w Luboniu za pracę *Będzie wolność, ale nikt jej nie będzie zauważał...* (Anita Plumińska-Mieloch)

Anna Kaczyńska z Technikum nr 1 w ZS Budowlanych im. T. Kościuszki w Zielonej Górze za pracę *Flesz czasu* (Agnieszka Mokras)

Szymon Balcerek-Kałek z VIII LO im. A. Mickiewicza w Poznaniu za pracę *Bona opinio hominum tutior pecunia est. Rok 1989 przełomem w mosińskiej bankowości* (Anita Plumińska-Mieloch)

Natalia Maciaś z I LO w ZS nr 1 im. Jana Długosza w Nowym Sączu za pracę *Jednocześnie zmieniło się wszystko i nic* (Jacek Tomasik)

Beata Wojciuch z I LO im. M. Kopernika w Żywcu za pracę *Rok 1989 — śmierć gierkowskiej perłki* (Renata Sowa)

Dominika Sęder z II LO im. Jana III Sobieskiego w Grudziądzu za pracę *3 x '89. Koniec i przełom, i początek* (Aleksandra Życzyńska, Katarzyna Bartos)

Martyna Ziemniewicz z XXIV LO im. M. Skłodowskiej-Curie w Łodzi za pracę *Wielka i mała historia* (Bożena Ziemniewicz — matka)

Mirosława Balcerowska z I LO im. B. Prusa w Żarach za pracę *Moja ojczyzna Żary w roku 1989* (Jerzy Kowalczyk)

Nagrody dla nauczycieli:

Nagroda I (1500 zł)

Piotr Liedke z VIII LO im. Króla Kazimierza Wielkiego w Białymstoku za opiekę nad trzema pracami finałowymi sześciorga laureatów

Nagrody II (1200 zł)

Janusz Grupiński z I LO im. O. Kolberga w Kościanie za opiekę nad dwiema pracami finałowymi dwójga laureatów

Magdalena Sało z I LO im. M. Kopernika w Jarosławiu za opiekę nad dwiema pracami finałowymi czworga laureatów

Lechosław Warzyński z II LO im. W. Broniewskiego w Koszalinie za opiekę nad dwiema pracami trojga laureatów

Elżbieta Longosz z II LO im. Konstytucji 3 Maja w Krośnie za opiekę nad dwiema pracami trzech laureatek

Nagroda III (1000 zł)

Marek Trojan z II LO im. W. Wróblewskiego w ZSO nr 3 w Gliwicach za opiekę nad pracą, która uzyskała pierwszą nagrodę indywidualną

Warszawa, 8 czerwca 2009

Komunikat podpisało Jury Finałowe:

(—) Andrzej Chojnowski

(—) Zbigniew Gluza

(—) Jacek Kochanowicz

(—) Jerzy Kochanowski